

POLICY BRIEF

JAK OSOBY DOTKNIĘTE UBÓSTWEM ENERGETYCZNYM REAGUJĄ NA AKTUALNY KRYZYS ENERGETYCZNY?

W Unii Europejskiej (UE) i Grupie Wyszehradzkiej wzrasta ubóstwo energetyczne. Podczas gdy w latach 2010. odsetek osób mieszkających w UE, które zgłosiły, że nie są w stanie odpowiednio ogrzać swoich domów, spadł z 11,2% w 2012 r. do 6,9% w 2021 r., liczba ta wzrosła do 9,3% w 2022 r. i 10,6% w 2023 r. (Eurostat, 2024). Na ubóstwo energetyczne narażone są różne grupy, w tym osoby starsze, emeryci, renciści, osoby prowadzące jednoosobowe gospodarstwo domowe i prekariat miejski. Ubóstwo energetyczne jest często powiązane z szerszym problemem wykluczenia społecznego i jest wynikiem nieskutecznej polityki społecznej, nieodpowiednich systemów emerytalnych, złych warunków mieszkaniowych (np. niewystarczającej izolacji i przestarzałych systemów grzewczych) oraz niskich płac.

W Grupie Wyszehradzkiej osoby dotknięte ubóstwem energetycznym ponoszą wysokie koszty ogrzewania, które jest mało wydajne, co często jest przyczyną niezdrowych warunków w domach, w których panuje wilgoć i pleśń. Pleśń to powszechny problem, który zagraża zdrowiu lokatorów i uszkadza konstrukcje budynków, szczególnie w mieszkaniach na parterze i starszych budynkach z niewystarczającymi fundamentami oraz izolacją. Słaba izolacja w wielu budynkach prowadzi do znacznej utraty ciepła i nieefektywnego ogrzewania, co zwiększa jego koszty, które pochłaniają znaczną część budżetów gospodarstw domowych. Uczestnicy grupy fokusowej uznali środki izolacyjne za najskuteczniejsze podejście do obniżania rachunków za energię przy jednoczesnym utrzymaniu komfortowej temperatury w pomieszczeniach. Podczas gdy uczestnicy mieli pewną świadomość opcji zwiększenia efektywności energetycznej swoich domów, wielu zauważyło, że brakuje informacji na temat istniejących programów wsparcia. Niektórzy respondenci wyrazili również krytykę rządowych programów modernizacji infrastruktury, takich jak dotacje na nowe kotły lub bardziej przyjazne dla środowiska systemy grzewcze.

Uczestnicy przypisywali wysokie koszty energii szeregowi czynników, w tym przedstawicielom politycznym, firmom energetycznym, a nawet domowym urządzeniom energetycznym. Wielu wyraziło frustrację polityką rządową, w szczególności tą związaną z regulacją energetyczną i opodatkowaniem, postrzegając krajową politykę gospodarczą, w tym wysoki podatek VAT, jako pogłębiającą ich obciążenia finansowe. Ponadto zauważyli, że kryzys nieproporcjonalnie dotknął najbardziej narażone segmenty społeczeństwa. Na Węgrzech panowało silne poczucie, że wsparcie rządowe jest niewystarczające w porównaniu z innymi krajami. Osoby doświadczające ubóstwa energetycznego podkreślały, że mieszkańcy mieszkań mają w szczególności mniej możliwości obniżenia rachunków za ogrzewanie ze względu na sposób obliczania zużycia energii wśród najemców.

Respondenci podzielili się informacjami na temat różnych strategii zarządzania kosztami energii, takimi jak dostosowywanie harmonogramów ogrzewania i ustawień kotła, ogrzewanie tylko wtedy, gdy jest to konieczne, wyłączanie nieużywanych urządzeń i noszenie dodatkowych warstw

odzieży. Chociaż głównym tematem było ogrzewanie, uczestnicy zauważyli również inne możliwości oszczędzania energii.

Zalecenia:

- Uruchomienie państwowego programu renowacji mieszkań socjalnych i budynków będących własnością samorządów lokalnych w celu obniżenia kosztów energii, poprawy zdrowia lokatorów, zmniejszenia zależności energetycznej i ubóstwa energetycznego, poprawy jakości powietrza i wsparcia krajowych celów klimatycznych.
- Przyjęcie kompleksowej definicji klientów narażonych na ubóstwo energetyczne i upoważnienie krajowych organów regulacyjnych do nakładania zabezpieczeń niezbędnych do ich ochrony.
- Rozszerzenie istniejących programów wsparcia skierowanych do osób starszych i o niskich dochodach zamieszkujących gospodarstwa domowe o płatności z góry za izolację i instalacje grzewcze/słoneczne.
- Opracowanie dostępnych programów wspierających małe i mikroinwestycje w izolację i efektywność energetyczną. Powinny one obejmować płatności z góry, ponieważ gospodarstwa domowe najbardziej potrzebujące takich programów często nie mogą sobie pozwolić na początkowe koszty i nie mogą czekać na zwrot kosztów.
- Przygotowanie się do wdrożenia Społecznego Funduszu Klimatycznego w celu uzupełnienia EU ETS 2 (który w latach 2027 i 2028 ma obejmować uprawnienia do emisji dla budynków i transportu). Fundusz powinien wspierać inwestycje w środki zwiększające efektywność energetyczną, renowacje, czyste systemy grzewcze, wytwarzanie energii odnawialnej, czystą mobilność i bezpośrednie wsparcie dochodów dla osób najbardziej narażonych na ubóstwo energetyczne.

Źródło

Eurostat (2024) Inability to keep home adequately warm - EU-SILC survey. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_mdcs01_custom_12861063/default/table?lang=en